

3. การพัฒนาชุมชนที่ด้วยวิธีการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นแนวความคิดที่เกิดจากความต้องการที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง ในท้องถิ่นชุมชนที่ด้วยพลังของมวลชนในชุมชนนั้น ประกอบกับความช่วยเหลือของรัฐบาล แนวความคิดในการพัฒนานั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนา คือ สร้างอุดมการณ์ในการพัฒนาให้เกิดขึ้นในจิตใจของคนทุกคน โดยการพัฒนา ความคิดของระดับจิตใจ และการพัฒนาความสามารถของประชาชนให้สูงขึ้น โดยการให้การศึกษาฝึกอบรมแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยให้มีความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการปรับปรุงอาชีพ สิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ อันเป็นการยกมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน ให้สูงขึ้น

ภาระหน้าที่ของชุมชน

ชุมชนมีหน้าที่ที่จะจัดให้มีบริการและสิ่งที่อำนวยความสะดวกแก่สมาชิกในชุมชนบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกของสมาชิกและชุมชนดังกล่าวนี้ หากจะรอให้รัฐเป็นผู้จัดทำให้แต่ฝ่ายเดียวแล้ว ย่อมเป็นการยากที่จะจัดให้มีขึ้นได้อย่างท่วมถึงและรวดเร็วในท้องถิ่นชุมชน เพราะรัฐมีทรัพยากรจำกัดหรือไม่เพียงพอ การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Means) ที่จะช่วยให้ชุมชนปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งอาจจำแนกหน้าที่ของชุมชนออกได้เป็น 6 ประการ คือ

1. ให้บริการขั้นต้นแก่สมาชิกในชุมชน (Primary Services) หมายถึง บริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีพของสมาชิกในชุมชนให้ดำเนินไปได้อย่างมีความสงบสุข เช่น การบริการสาธารณสุข สถานบันราษฎร์ สถานบันการศึกษา ฯลฯ
2. จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้นสำหรับสมาชิก (Essential) ได้แก่ บริการทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งหลายที่จะช่วยให้สมาชิกในชุมชนได้รับความสะดวกสบายในการอาชีพและการครองชีพซึ่งชุมชนจะขาดเดียวมิได้ เช่น ถนนหนทาง แหล่งน้ำ บ่อน้ำ สารน้ำ การไฟฟ้าชุมชนเพื่อแสงสว่างและพลังงาน และการประปาชุมชน เป็นต้น
3. จัดให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่น (Local Administration) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยตนเองได้ตามระบบของการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย จำเป็นจะต้องจัดให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นขึ้นพื้นฐานขึ้นในชุมชนที่ในรูป สาขาวิชา เทศบาล และสภาตำบลขึ้นในท้องถิ่นชุมชนที่ด้วย

4. จัดให้มีการรักษาคุ้มครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย (Social Control) ในแต่ละชุมชนย่อมมีทั้งคนดีและคนชั่วปะปนอยู่ ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดคุณชั่วซุ่มเร่งแก จึงต้องมีการบริการในด้านการรักษาคุ้มครองสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน ซึ่งได้แก่ สถานีตำรวจนครบาล กระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ รวมทั้งระบบการป้องกันตนเองของหมู่บ้านในชนบท

5. หน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย จัดสวัสดิภาพของสมาชิกในชุมชน (Maintenance of Order) หมายถึงมาตรการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้สถาบันและองค์กรที่จัดตั้งเพื่อรักษาคุ้มครองสวัสดิภาพทั้งทรัพย์สินและร่างกายของสมาชิกในชุมชนได้คงอยู่และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรมตลอดไป เพื่อความสงบสุขและเป็นระเบียบร้อยของชุมชน

6. ปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Meaning and Motivation) ค่านิยม หมายถึงสิ่งที่กลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ น่ายกย่องหรือเห็นว่าถูกต้อง ชุมชนจะต้องเร่งปลูกฝังให้เกิดค่านิยมในทางที่ดีแก่สมาชิก อันจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับ การรักชาติ ศาสนา กษัตริย์ ของลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น

สาเหตุที่จัดให้มีการพัฒนาชุมชน

1. ปัญหาทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทางด้านวัฒนธรรม แนวความคิดและสภาวะแวดล้อมเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ปรับตัวตามไม่ทัน

2. ปัญหาระบบราชการทางราชการ ในรูปการบริหารงานโดยกระทรวงทุกกระทรวง ต่าง ๆ ในส่วนกลาง เพื่อกระจายบริการของรัฐลงไปสู่ประชาชนในชนบทโดยผ่านจังหวัด อำเภอ แม่舅มองย้อนหลังไปในอดีตที่ผ่านมา จะพบว่าต้องประสบปัญหา เนื่องจากในระดับตำบลหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยใกล้ชิดกับประชาชน ยังขาดเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐบาล ไปร่วมประจำปัญบทิงาน และเป็นสื่อประสานกับประชาชน เพราะหน่วยราชการทุกหน่วยที่มีผู้แทนไปทำงานล้วนแล้วแต่เป็นหน่วยราชการส่วนภูมิภาค ที่มีสำนักงานและเจ้าหน้าที่ประจำอยู่เพียงระดับอำเภอเท่านั้น จึงทำให้บริการของรัฐไม่สามารถดำเนินไปลึกลึกลืมมือประชาชนในชนบทได้อย่างสะดวกทั่วถึง และโดยทันทีตามเจตนาณ์

อีกประการหนึ่ง ในการปกครองซึ่งแบ่งเขตท้องที่ออกเป็นตำบลและหมู่บ้าน ก็เป็นเรื่องหน่วยการปกครองตาม พrn. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขณะนี้ รายฎและคณะกรรมการระดับตำบลหมู่บ้าน จึงเป็นเพียงผู้รับคำสั่งที่จะให้ปฏิบัติงานใด ๆ ตามที่เจ้าหน้าที่จากอำเภอได้เข้าไปประชุมชี้แจงหรือสั่งการไว้กับหนังสือให้บ้านท่านนั้น โดยวิธี

การนี้ประชาชนจึงไม่มีโอกาสได้เรียนรู้แนวทางในการปรับปรุงตนเองและการปักธงท้องถิ่นด้วยตนเองได้

3. ปัญหาด้านประชาชน ย่อมเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ประเทศไทยก็เช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาทั่วโลก กำลังประสบปัญหาใหญ่ ๆ อันเป็นปัญหาหลักของประเทศไทยอยู่ 3 ประการ คือ

3.1 ปัญหาความยากจน ในประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่า ความยากจนมีอยู่ทั่วไปในเมืองและในชนบท สำหรับสาเหตุของความยากจนนั้น โดยทั่วไปยอมรับกันว่า การที่ประชาชนในชนบทยากจนก็เพราะผลผลิตต่ำ อันสืบเนื่องมาจากการปัจจัยการผลิต เช่น ขาดการถือครองที่ดิน หรือที่ดินถูกแบ่งเป็นผืนเล็กผืนน้อย ขาดน้ำและระบบการควบคุมน้ำในการเกษตรกรรม ขาดความรู้และเทคโนโลยีวิชาการใหม่ เกิดโรคระบาด ขาดสถานบันเงินทุน แรงงานมีได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์เต็มที่ ทางด้านการจำหน่ายผลผลิตนั้น ก็ประสบปัญหานี้ เรื่องขาดข้าวสารความต้องการของตลาด ถูกกดขี่จากผู้ค้าคนกลาง นอกจากนี้ ยังขาดการรวมพลังกันในรูปสถาบันเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร

3.2 ปัญหาความไม่รู้ ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม ขาดการปรับปรุงอาชีพตามหลักวิชาการเกษตรแผนใหม่ เช่น การใส่ปุ๋ย การบำรุงดิน การปลูกพืชหมุนเวียน และการใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพ ประชาชนในชนบทมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่จึงการศึกษาเพียงภาคบังคับเท่านั้น นอกจากนี้ ยังขาดข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ขาดการติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ ขาดเครื่องอำนวยความสะดวกในการส่งเสริมความรู้ จากสาเหตุเหล่านี้ จึงเป็นอุปสรรคในการที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในทางที่ดีขึ้น

3.3 ปัญหารोคกัยไข้เจ็บ เป็นปัญหาสำคัญของประชาชนในชนบท เพราะเมื่อประชาชนมีโรคกัยไข้เจ็บก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุกด้าน เป็นการบั่นทอนแรงงานของครอบครัวเกษตรกรในการประกอบอาชีพทางการเกษตร สาเหตุของโรคกัยไข้เจ็บ ได้แก่ ความไม่สมดุลของจำนวนสถานีอนามัยกับประชากรและเจ้าหน้าที่กับประชาชน ประชาชนขาดความรู้เรื่องอนามัย เช่นไม่รู้จักคุณค่าทางอาหาร น้ำบริโภคสะอาดไม่เพียงพอ ไม่ถูกสุขาลักษณะ เป็นต้น

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญที่ควรจะได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน กระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดดำเนินงานพัฒนาชุมชนขึ้น และได้จัดตั้ง “กรมการพัฒนาชุมชน” ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เมื่อ พ.ศ. 2505 โดยมอบหน้าที่ในการร่วมประสาน

แนวความคิด ประสานงานเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่น และเพื่อความมั่นคงของชาติตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การจัดตั้งกรรมการพัฒนาชุมชน

กรรมการพัฒนาชุมชน เดิมอยู่ในส่วนพัฒนาการท้องถิ่น สังกัดกรมมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2505 แยกส่วนพัฒนาการท้องถิ่นจากกระทรวงมหาดไทย มาจัดตั้งเป็นกรรมการพัฒนาชุมชน (กรมมหาดไทย เปลี่ยนชื่อเป็น กรมการปกครอง) ทั้งนี้เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของกรมการปกครองในด้านการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชนในหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยและกรมการพัฒนาชุมชนถือว่า วันที่ 1 ตุลาคม 2505 เป็นวันสถาปนากรม

บทบาทหน้าที่ของกรรมการพัฒนาชุมชน

กรรมการพัฒนาชุมชนมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. พัฒนาคุณภาพของประชาชน โดยส่งเสริมให้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
2. ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับประชาชนและองค์กรประชาชนโดยยึดหลักการกระตุ้นและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อยกระดับความเป็นอยู่และมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น จนสามารถช่วยเหลือตนเองได้
3. ประสานงานกับกระทรวง ทบวง กรม และองค์กรต่าง ๆ ในการดำเนินการช่วยเหลือทางเทคนิค วิธีการต่าง ๆ ผู้ประสบ ร่วมกันแก้ปัญหาอุปสรรค และความเดือดร้อนของประชาชนที่เกี่ยวกับพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต
4. หน้าที่อื่น ๆ ตามที่รัฐบาลหรือกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย

หลักการพัฒนาชุมชน

หลักการพัฒนาชุมชน 4 ประการ คือ

1. ปลูกฝังความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง

แต่เดิมการช่วยเหลือประชาชนฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้ช่วยยื่นให้ ทำให้เกิดเป็นความเคยชินไม่มีการแบ่งขันร่วมแรงร่วมใจกันอย่างจริงใจ ไม่มีการใช้คนให้รู้จักร่วมมือกัน ประชาชนมีหน้าที่ค่อยความช่วยเหลือจากรัฐบาลแต่เพียงอย่างเดียว หากความคิดริเริ่มจะต้องพยายามปลูกฝังความรู้สึกของคนให้เชื่อมั่นในการช่วยตนเอง และการทำงานร่วมกัน ให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน

2. ยึดการมีส่วนร่วมของประชาชน

งานพัฒนาชุมชนจะต้องยึดເອກາມมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก ก่อให้คือ
ต้องให้ประชาชนทราบ เข้าใจและร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าสู่นี้กว่าเป็นงาน
ของเข้า ไม่ใช่งานของรัฐบาล แต่รัฐบาลเข้ามาร่วมในการดำเนินงานเท่านั้น

3. ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด

งานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องพยายามใช้กำลังทรัพยากรของชาวบ้าน หรือ
ของประชาชนให้มากที่สุด ผลงานพัฒนาชุมชนขึ้นจากการจะเกิดจาก การดัดแปลงแก้ไข
และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้านให้เป็นประโยชน์ แล้วจึงค่อยนำความช่วยเหลือจากภายนอก
เข้าไปทีหลัง โดยกระบวนการก่อสร้างจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านนั้น หากอยู่ที่
แห่งใดไม่ หากแต่อยู่ในหมู่บ้านนั้นเอง

4. รัฐบาลให้ความสนับสนุนทางด้านวิชาการและวัสดุ

การพัฒนาที่จะให้ผลดีที่สุดและถาวรสุด ควรจะเกิดจากความต้องการของ
ชุมชนร่วมกัน ผสมผสานกับการสนับสนุนของรัฐบาลในส่วนที่เกินขีดความสามารถของ
ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลจะให้ความสนับสนุนทางด้านวิชาการและวัสดุ ทั้งนี้จะต้อง^{เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้}

หลักในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน

การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนมีหลัก 4 ประการ คือ

1. ประชาชน

1.1 มุ่งทำงานกับตัวประชาชน

1.2 มุ่งพัฒนาทักษะดิจิทัลของประชาชนทุกเพศทุกวัย โดยการเพิ่มพูนทักษะ

1.3 พิจารณาสภาพการณ์และปัญหาของชุมชน และประชาชนเป็นหลักในการเริ่มงาน

2. ประชาธิปไตย

2.1 ทำงานในรูปแบบกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นใน
ระดับหมู่บ้านและตำบล

2.2 สนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มกัน ริเริ่มโครงการกิจกรรมเพื่อปรับปรุง
ท้องถิ่นด้วยตนเอง

2.3 อาศัยหลักการเข้าถึงประชาชนในการทำงาน และร่วมงานกับผู้นำท้องถิ่น
และประชาชนในรูปกลุ่ม

3. ประสานงาน

3.1 ร่วมมือประสานงานกับทุกหน่วยงาน และองค์การทั้งของรัฐบาลและเอกชน

3.2 ชักนำบริการของนักวิชาการไปสู่ประชาชน และกระตุ้นให้ประชาชนใช้บริการจากนักวิชาการตามความต้องการอย่างเหมาะสม

3.3 พัฒนากรจะเป็นผู้เชื่อมโยงประสานงานระหว่างนักวิชาการกับประชาชน

4. ประยัด

4.1 ให้ประชาชนช่วยตัวเองเป็นหลัก รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น

4.2 ใน การจัดทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ จะพยายามนำเสนอทรัพยากรในท้องถิ่น ทึ่งด้านกำลังคนและวัสดุให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

4.3 ทุกฝ่ายร่วมกันคิดและวางแผนการปฏิบัติโครงการไว้ล่วงหน้า เพื่อประยัดแรงงาน เวลา และค่าใช้จ่ายในการจัดทำ

4.4 มีการติดตามและประเมินผลทุกขั้นตอน

หลักและวิธีการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธิ อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ได้เขียนถึงหลักการและวิธีการดำเนินงานพัฒนาชุมชนไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การให้การศึกษา

1.1 เป็นการใช้การศึกษาภาคชีวิต แก่ประชาชนในชนบทให้มีโอกาสเรียนรู้ และเข้าใจถึงสภาพการณ์ หรือปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต

1.2 เป็นการให้การศึกษาอบรม แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย เพื่อให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนา

1.3 ตัวอย่างการให้การศึกษาอบรมในทางปฏิบัติการทำโดยวิธี

- การประชุมพบปะพูดคุย
- การแนะนำเรื่องต่าง ๆ
- การฝึกอบรม การสาธิต การฝึกอาชีพ
- การจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2. การจัดตั้งกลุ่มและพัฒนากลุ่ม คือ พัฒนาองค์กรของประชาชน

2.1 การจัดตั้งกลุ่ม หรือ องค์กรของประชาชน เป็นการสร้างพลังในการคิด

ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบในกิจกรรมพัฒนาชุมชน

2.2 เป็นการใช้พลังกลุ่มเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความคิดของกลุ่ม

2.3 ส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเอง มีความกล้า และความเชื่อมั่น

2.4 ตัวอย่างกลุ่ม เช่น กลุ่มเยาวชน, กลุ่มสตรี, กลุ่มอาชีพต่าง ๆ

3. การสร้างและพัฒนาผู้นำของชุมชน

3.1 ความจำเป็นที่สำคัญในงานพัฒนาชุมชน คือ การจัดตั้งกลุ่มและการสร้างผู้นำ

3.2 การสร้างผู้นำเพื่อให้ประชาชนเป็นตัวของตัวเอง

3.3 ผู้นำของชุมชน จะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านบริหารและนำความคิด ประชาชน นำความคิดชุมชนแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เป็นอย่างดี

3.4 พื้นฐานของผู้นำชุมชน มีพื้นเพด็งเดิมอยู่ในชุมชน หรือไม่ก็รู้จักชุมชน ดีกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะเขาอาจมีชีวิตในชุมชนและตายในชุมชน

4. การส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ออกไปปฏิบัติงานกับประชาชน

4.1 ส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ออกไปเป็นผู้โดยเป็นเพื่อนคู่คิด คอยแนะนำแก้ไขปัญหาต่าง ๆ (อย่างเป็นมิตร)

4.2 ตัวอย่าง เช่น การส่งเจ้าหน้าที่ “พัฒนากร” เข้าไปคลุกคลีปฏิบัติงานในฐานะผู้นำความรู้สู่ประชาชน ร่วมปฏิบัติงานกับประชาชน

4.3 เจ้าหน้าที่ข้าราชการที่ปฏิบัติงานกับประชาชนจะต้องได้รับการฝึกอบรมให้เป็นผู้มีความรู้ กว้างขวาง สามารถแก้ปัญหาประชาชนได้

5. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน

5.1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เพื่อแยกแยะปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งให้ประชาชนตั้นตัวและตระหนักในปัญหามากขึ้น

5.2 เพื่อประโยชน์ก่อนทำการวางแผน/โครงการ ต้องสำรวจข้อมูลเบื้องต้นทุก ๆ ด้านในชุมชน

5.3 การสำรวจชุมชน ต้องให้ประชาชนและผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม หรือผ่านทางผู้นำของชุมชน

6. การวางแผนและวางแผนโครงการ

6.1 หลักและวิธีการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ถือว่า การวางแผนและวางแผนโครงการจะกำหนดขอบเขตทิศทางและวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชนไว้

6.2 การวางแผนและวางแผนโครงการ จะช่วยให้ประชาชนและผู้นำท้องถิ่น และรัฐบาลได้มองเห็นปัญหา และกำหนดการความรับผิดชอบได้

6.3 การมีแผน/โครงการ จะไม่เกิดความสับสนในการคิดหรือเริ่มตัดสินใจพัฒนา

ชุมชน

6.4 การวางแผนและวางแผนโครงการ ใน การดำเนินงานพัฒนาชุมชน เน้นระดับหมู่บ้านและตำบล โดยประชาชนเป็นผู้วางแผนขึ้นตามสภาพปัญหาและความต้องการ ประกอบกับให้สอดคล้องกันทั้งนโยบายรัฐบาล และรัฐบาลที่ต้องวางแผนให้สอดคล้องกับแผนของประชาชน

7. การประสานงาน

7.1 เป็นการร่วมมือในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน มิใช่เป็นงานของรัฐ หรือประชาชนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเด็ดขาด

7.2 เนื่องจากกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนมีหลายด้าน จะต้องประสานงานทั้งทางวิชาการ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ให้สอดคล้องเกื้อกูลกัน

7.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกหน่วยงาน ที่ปฏิบัติงานในชุมชน จะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดตามบทบาทและหน้าที่ตามความถนัด

การแบ่งส่วนราชการของกรมการพัฒนาชุมชน*

กรมการพัฒนาชุมชน ได้มีกฎหมายแบ่งส่วนราชการ ฉบับแรกเมื่อปี พ.ศ. 2506 (พระราชบัญญัติการแบ่งส่วนราชการกรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2506) และได้มีการปรับปรุงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2517 และปัจจุบันใช้พระราชบัญญัติการแบ่งส่วนราชการของกรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2519 ซึ่งแบ่งส่วนราชการออกเป็น

1. การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วย

- 1.1 สำนักงานเลขานุการกรม
- 1.2 กองการเจ้าหน้าที่
- 1.3 กองปฏิบัติการ
- 1.4 กองศึกษารม
- 1.5 กองวิจัยและประเมินผล

*กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ การแบ่งส่วนราชการและการแบ่งงานภายใน ตามแผนอัตรากำลัง 3 ปี ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2530–2532 (เอกสารกองการเจ้าหน้าที่)

1.6 กองส่งเสริมและเผยแพร่

1.7 กองอาสาพัฒนา

1.8 สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 1-9 (จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติแบ่งท้องที่กรรมการพัฒนาชุมชนออกเป็นเขต พ.ศ. 2506 ปัจจุบันใช้ประกาศคณะกรรมการบริหารฯ ฉบับที่ 158/2515 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2515 แทน)

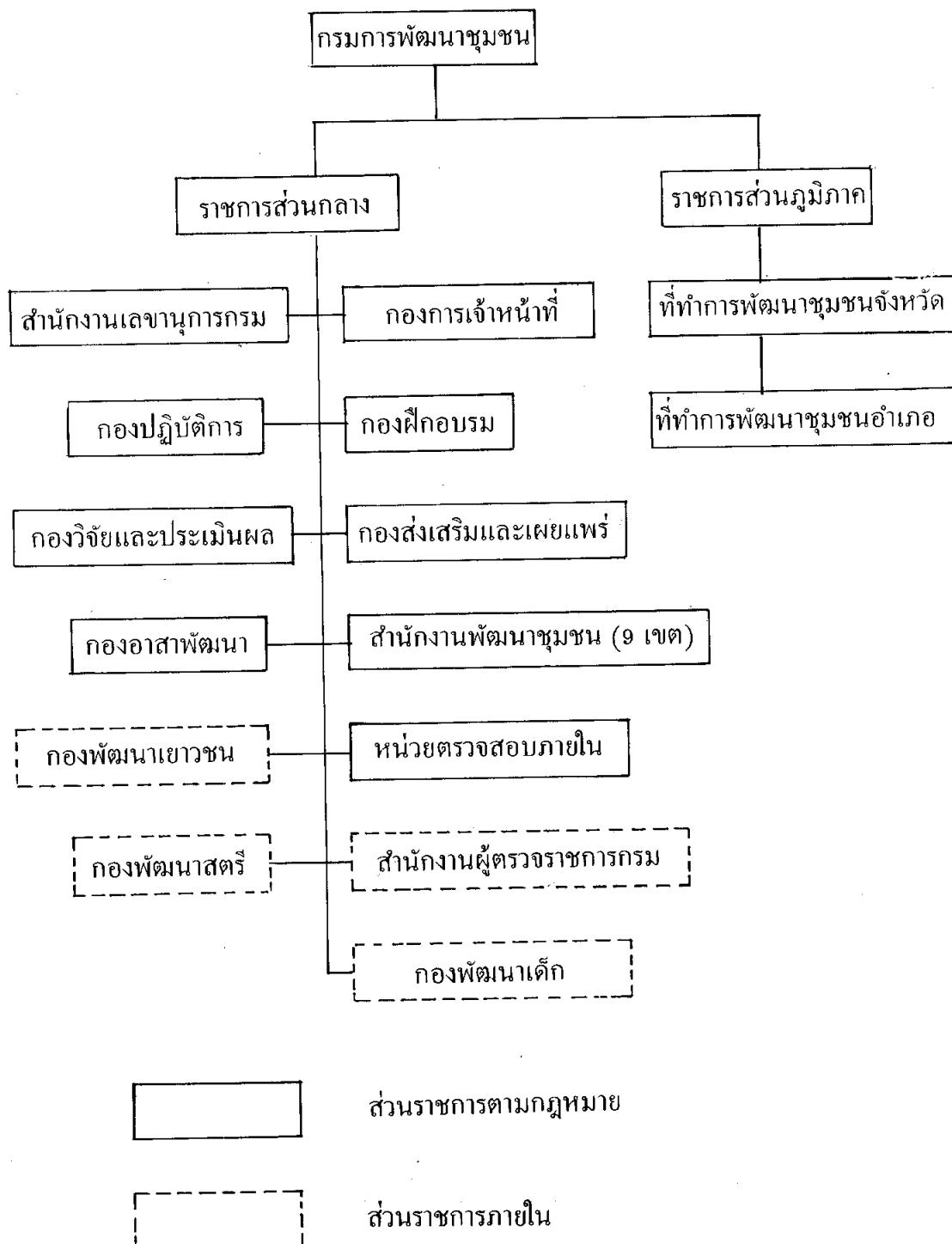
ปัจจุบันกรรมการพัฒนาชุมชนได้แบ่งส่วนราชการระดับกองภายในขึ้นอีก 4 กอง เพื่อรองรับภารกิจที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ กองพัฒนาเด็ก กองพัฒนาสตรี กองพัฒนา夷าวชน สำนักผู้ตรวจราชการกรม และได้จัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบภายในขึ้นตามติดตาม-รัฐมนตรี (หนังสือ ที่ สร 0201/ว. 78 ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2519) เป็นหน่วยงานขึ้นตรง ต่ออธิบดีอีกหน่วยหนึ่ง

2. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค

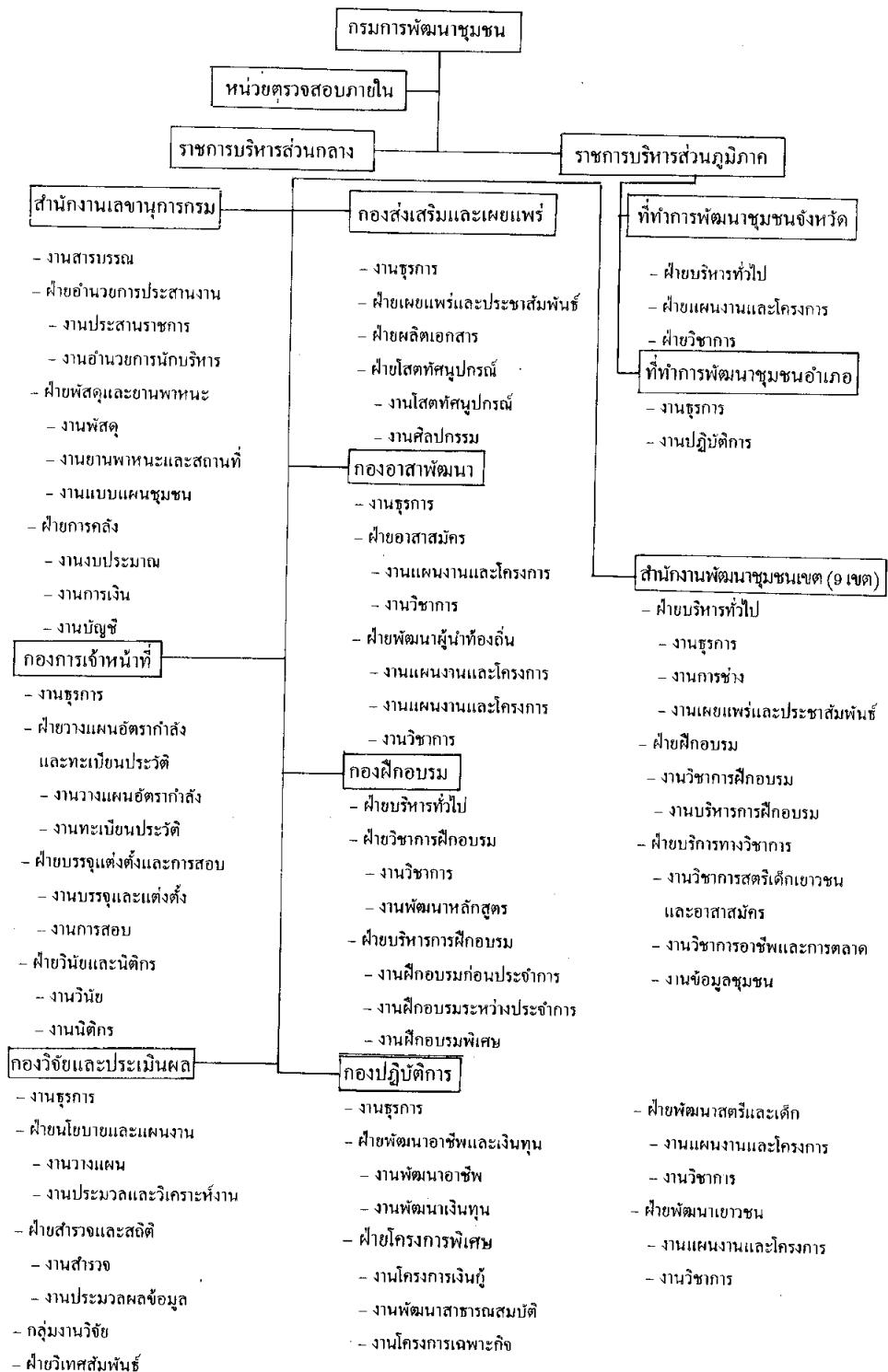
2.1 ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัด

2.2 ที่ทำการพัฒนาชุมชนอำเภอ

แผนภูมิที่ 1 การแบ่งส่วนราชการของกรมการพัฒนาชุมชน

แผนภูมิที่ 2 แสดงการแบ่งส่วนราชการของกรมการพัฒนาชุมชน ที่กำหนดตามแผนอัตรากำลัง 3 ปี

อำนาจหน้าที่ของกรรมการพัฒนาชุมชน

เนื่องจากคณะกรรมการพัฒนาชุมชนได้มีมติให้ส่วนราชการต่าง ๆ จัดทำแผนอัตรากำลังขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคล กรรมการพัฒนาชุมชนได้ร่วมกับสำนักงาน ก.พ. จัดทำแผนอัตรากำลัง 3 ปีขึ้น โดยยึดพระราชบัญญัติเบ่งส่วนราชการของกรรมการพัฒนาชุมชนปี พ.ศ. 2519 เป็นหลักในการปรับปรุงงานและกำหนดอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพของประชาชน โดยส่งเสริมให้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับประชาชน และองค์กรประชาชน โดยยึดหลักการที่จะกระตุ้นและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อยกระดับความเป็นอยู่และมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น จนสามารถช่วยตนเองได้ ประสานงานกับกระทรวง ทบวง กรม และองค์กรต่าง ๆ ในการที่จะดำเนินการช่วยเหลือในรูปแบบวิธีการต่าง ๆ สู่ประชาชน ร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคและความเดือดร้อนของประชาชน ที่เกี่ยวกับปัจจัยขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่รัฐบาลหรือทางกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย

ขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบ

ส่วนกลาง

(1) สำนักงานเลขานุการกรม

สำนักงานเลขานุการกรม มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไปของกรรมการพัฒนาชุมชนและงานธุรการอื่น ซึ่งมิได้กำหนดเป็นหน้าที่ของหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด โดยเฉพาะรับผิดชอบงานสารบรรณ งานธุรการ งานการประชุม งานการเงิน งานงบประมาณ งานพัสดุ งานพาหนะและรักษาสถานที่ งานช่วยอำนวยการนักบริหาร งานประสานราชการ งานเลขานุการนักบริหาร งานเลขานุการผู้ตรวจราชการ โดยแบ่งงานภายในออกเป็น 3 ฝ่าย 1 งาน มีงานสารบรรณ ฝ่ายอำนวยการและประสานงาน ฝ่ายการคลัง และฝ่ายพัสดุและyanพาหนะ

(2) กองการเจ้าหน้าที่

มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลัง การปรับปรุงส่วนราชการ การกำหนดตำแหน่งและการกำหนดอัตราเงินเดือนเพิ่มใหม่ประจำ การสรรหาบุคคล เข้ารับราชการและสรรหาอาสาสมัครเพื่อปฏิบัติงานในกรรมการพัฒนาชุมชน การสอน การบรรจุแต่งตั้ง โอน โยกย้ายสับเปลี่ยนและการออกจากราชการ จัดทำ เก็บรักษา แก้ไข เพิ่มเติม ทะเบียนประจำตัว การเกณฑ์ผลอายุ ดำเนินการเกี่ยวกับการลา ดำเนินการทางวินัย การขอรับบำเหน็จบำนาญความชอบและเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดยแบ่งงานภายในออกเป็น 3 ฝ่าย 1

งาน กือ งานธุรการ ฝ่ายวางแผนอัตรากำลังและทะเบียนประวัติ ฝ่ายบรรจุแต่งตั้งและการสอน และฝ่ายวินัยและนิติการ

(3) กองปฏิบัติการ

กองปฏิบัติการ ปรับบทบาทเป็นกองพัฒนาอาชีพและรายได้ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินงานการพัฒนาอาชีพและรายได้ การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติการสนับสนุนวิชาการและบประมาณเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชาวชนบทให้ดีขึ้น สนับสนุนการดำเนินงานในเรื่องของการออมทรัพย์ การตลาด และสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนพัฒนาชนบทของรัฐบาลรับผิดชอบการปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาพิเศษ และมีการกิจหน้าที่ในด้านการพัฒนาสตรี เยาวชนและเด็กขึ้นในชนบท ตลอดจนการพัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม แบ่งงานออกเป็น 4 ฝ่าย 1 งาน กือ งานธุรการ ฝ่ายพัฒนาอาชีพและเงินทุน ฝ่ายโครงการพิเศษ ฝ่ายพัฒนาสตรีและเด็ก และฝ่ายพัฒนาเยาวชน

(4) กองฝึกอบรม

กองฝึกอบรมมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการวางแผนและติดตามผลการฝึกอบรม ดำเนินการฝึกอบรม ปฐมนิเทศ สัมมนาข้าราชการและลูกจ้าง ให้คำแนะนำปรึกษา และประสานงาน การฝึกอบรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านวิชาการเป็นศูนย์ข้อมูล ด้านเอกสารวิชาการฝึกอบรมแบ่งงานออกเป็น 3 ฝ่าย มี ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายบริหารการฝึกอบรม และฝ่ายวิชาการฝึกอบรม

(5) กองวิจัยและประเมินผล

กองวิจัยและประเมินผล ปรับบทบาทเป็นกองวิชาการและแผนงาน มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการต่าง ๆ ในส่วนราชการของกรมศึกษาวิเคราะห์แผนงานและบประมาณของโครงการต่าง ๆ ติดตามและประเมินผลงานตามโครงการรวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการติดต่อ ขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากหน่วยงานองค์กรหรือสถาบันระหว่างประเทศ ดำเนินการวิจัยสภาพปัญหาของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแผนงานพัฒนาชุมชน ประเมินผลความก้าวหน้าของงานพัฒนาชุมชน โดยการสำรวจข้อมูลสถิติ ตลอดจนบริการข้อมูลแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แบ่งงานออกเป็น 3 ฝ่าย 1 งาน 1 กลุ่มงาน กือ ฝ่ายนโยบายและแผนงาน ฝ่ายสำรวจและสถิติ ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ งานธุรการ และกลุ่มงานวิจัย

(6) กองส่งเสริมและเผยแพร่

มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์กิจกรรม และความรู้เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน หลักการ และวิชาการพัฒนาตามแผนใหม่ให้แก่เจ้าหน้าที่

ผู้ปฏิบัติงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การให้การศึกษาแก่ชุมชนในรูปเอกสาร สื่อพิมพ์ การจัดนิทรรศการ การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนทราบถึงภาระหน้าที่ กิจกรรมและผลการดำเนินงานพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชุมชนของส่วนราชการต่างๆ ในสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน แบ่งงานออกเป็น 1 งาน 3 ฝ่าย คือ งานธุรการ ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ฝ่ายโสตทศูนย์ปกรณ์ และฝ่ายผลิตเอกสาร

(7) กองอาสาพัฒนา

กองอาสาพัฒนามีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย และแผนการดำเนินงาน เพื่อประสานกิจกรรมด้านพัฒนาอาสาสมัครและผู้นำท้องถิ่น สนับสนุนงานด้านวิชาการ งบประมาณ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานนิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงานในการพัฒนาอาสาสมัครและผู้นำท้องถิ่น ติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แบ่งงานออกเป็น 2 ฝ่าย 1 งาน คือ ฝ่ายอาสาสมัคร ฝ่ายพัฒนาผู้นำท้องถิ่น และงานธุรการ

(8)* กองพัฒนาเด็ก

มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การวางแผน กำหนดแนวทาง และขั้นตอนการดำเนินงานในด้านการพัฒนาเด็ก ให้การสนับสนุนและส่งเสริมทางด้านวิชาการและงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็ก นิเทศและติดตามผล การปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาเด็กที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สำหรับเป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานตามแผน ติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก โดยประสานร่วมกับฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ ดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนพัฒนาเด็ก รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย แบ่งงานภายใต้เป็น 2 ฝ่าย 1 งาน คือ ฝ่ายแผนงานและโครงการ ฝ่ายวิชา และงานธุรการ

(9)* กองพัฒนาเยาวชน

มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการวางแผน กำหนดแนวทาง และขั้นตอนการดำเนินงานในด้านการพัฒนาเยาวชน ให้การสนับสนุน และส่งเสริมทางด้านวิชาการและงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเยาวชน นิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามนโยบาย เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาเยาวชนที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สำหรับเป็นแนวทางในการปรับปรุงงานตามแผน ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นในภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน โดยประสานร่วมกับฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ ตลอดจนปฏิบัติ

*กองภายใต้ของกรมการพัฒนาชุมชน

งานในหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย แบ่งงานภายใต้เป็น 2 ฝ่าย 1 งาน คือ ฝ่ายแผนงานและโครงการ ฝ่ายวิชาการ และงานธุรการ

(10)* กองพัฒนาสตรี

มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การวางแผนกำหนดแนวทาง และขั้นตอนการดำเนินงานในด้านการพัฒนาสตรี ให้การส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านวิชาการและบูรณาการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสตรี นิเทศ และติดตามผลการปฏิบัติงานที่ดำเนินไปตามนโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาสตรีที่กำหนดไว้หรือไม่ รับผิดชอบในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกประเทศไทยที่เกี่ยวกับการพัฒนาสตรี โดยประสานร่วมกับฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาสตรีแห่งชาติและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย แบ่งงานภายใต้เป็น 2 ฝ่าย 1 งาน คือ ฝ่ายแผนงานและโครงการ ฝ่ายวิชาการ และงานธุรการ

(11)* สำนักงานผู้ตรวจราชการกรม

กรรมการพัฒนาชุมชนได้มีคำสั่ง ที่ 489/2529 ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2529 ตั้ง สำนักงานผู้ตรวจราชการกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ทำหน้าที่ตรวจ และแนะนำการปฏิบัติราชการของกรรมการพัฒนาชุมชน ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบหรือข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทยหรือกรรมการพัฒนาชุมชน หรือมติของคณะกรรมการรัฐมนตรี หรือการสั่งการของนายกรัฐมนตรี ต่อมาได้ออกระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วยการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2530 กำหนดไว้ว่า สำนักงานผู้ตรวจราชการกรมการพัฒนาชุมชน หมายความว่าหน่วยงานในระดับกอง ที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารงานตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกรมและคณะกรรมการเจ้าหน้าที่

(12) หน่วยตรวจสอบภายใน

หน่วยตรวจสอบภายใน มีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในการตรวจสอบทบทวนผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานที่สังกัดกรรมการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานการเงิน บัญชี งบประมาณ และพัสดุครุภัณฑ์ ทั้งที่ใช้เงินงบประมาณของแผ่นดิน เงินกู้และเงินช่วยเหลือจากองค์การภายนอกทั้งของไทยและต่างประเทศ ว่าได้มีการปฏิบัติงานถูกต้องตามระเบียบและเงื่อนไขของเงินที่ได้รับหรือไม่เพียงไร มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไร ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้างและได้แก้ไขปรับปรุง

*กองภายใต้ของกรรมการพัฒนาชุมชน

และผ่อนคลายให้บรรเทาด้วยวิธีการใดและอย่างไร อันจะไม่ทำให้นั่งเกิดผลเสียหายแก่ทางราชการ ตลอดจนเน้นให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับได้ทราบถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้นและใส่ใจในการศึกษาระเบียนข้อมังคบของทางราชการอย่างรู้แจ้ง และปฏิบัติตามได้รวดเร็วขึ้น ถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพตามระเบียน ข้อมังคบ และเกณฑ์ของทางราชการ ที่กำหนดไว้

(13) สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต

สำนักงานพัฒนาชุมชนเขตเป็นหน่วยราชการส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค มีหน้าที่เป็นศูนย์ฯลฯ ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน โดยมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือแก่จังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบในทางวิชาการ การฝึกอบรม การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ งานพัฒนาชุมชนเป็นศูนย์ฯลฯ ลุ่มน้ำชุมชนของทุกจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของ สำนักงานพัฒนาชุมชนเขตนั้น ๆ แบ่งงานออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายฝึกอบรม และฝ่ายบริการทางวิชาการ

สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต แบ่งเขตความรับผิดชอบตามประกาศคณะกรรมการ พยุงวัติ ฉบับที่ 158 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2515 ดังนี้

(1) สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 1 สำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดสารบุรี รับผิดชอบเขตพัฒนา 8 จังหวัด คือ สารบุรี ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา ชัยนาท ปทุมธานี สิงห์บุรี อ่างทอง นนทบุรี

(2) สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 2 สำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดชลบุรี รับผิดชอบเขตพัฒนา 8 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี นครนายก และสมุทรปราการ

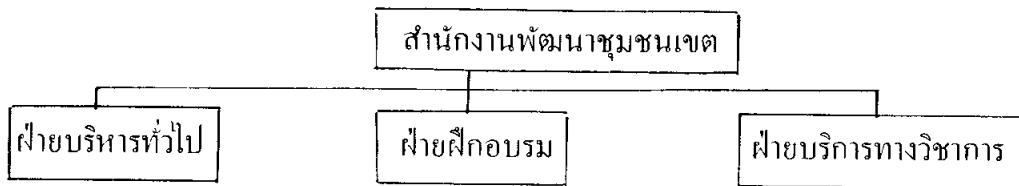
(3) สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 3 สำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี รับผิดชอบเขตพัฒนา 7 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ

(4) สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 4 สำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดอุดรธานี รับผิดชอบเขตพัฒนา 10 จังหวัด คือ อุดรธานี หนองคาย ศักดิ์นคร นครพนม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และเลย

(5) สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 5 สำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดลำปาง รับผิดชอบเขตพัฒนา 9 จังหวัด คือ ลำปาง เชียงใหม่ เชียงราย เมืองส่องสอน พะเยา แพร่ น่าน ลำพูน และอุตรดิตถ์

(6) สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 6 สำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก รับ-

แผนภูมิที่ 3 แสดงการแบ่งงานภายในของสำนักงานพัฒนาชุมชนเขต

1. งานธุรการ	1. งานวิชาการฝึกอบรม	1. งานวิชาการสตรี เด็ก
2. งานการช่าง	2. งานบริหารการฝึกอบรม	เยาวชน และอาสาสมัคร
3. งานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์		2. งานวิชาการอาชีพและ
การตลาด
		3. ข้อมูลชุมชน

ผู้ดูแลเขตพัฒนา 8 จังหวัด กือ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ตาก พิจิตร นครสวรรค์ กำแพงเพชร สุโขทัย และอุทัยธานี

(7) สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 7 สำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดเพชรบูรี รับผิดชอบเขตพัฒนา 8 จังหวัด กือ เพชรบูรี นครปฐม กาญจนบุรี สมุทรสาคร ประจำวันศรีขันธ์ ราชบูรี สุพรรณบุรี และสมุทรสงคราม

(8) สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 8 สำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช รับผิดชอบเขตพัฒนา 7 จังหวัด กือ นครศรีธรรมราช ชุมพร ระนอง กระน้ำ สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต และพังงา

(9) สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 9 สำนักงานตั้งอยู่ที่จังหวัดยะลา รับผิดชอบเขตพัฒนา 7 จังหวัด กือ ยะลา ปัตตานี สตูล สงขลา นราธิวาส ตรัง และพัทลุง

ส่วนภูมิภาค

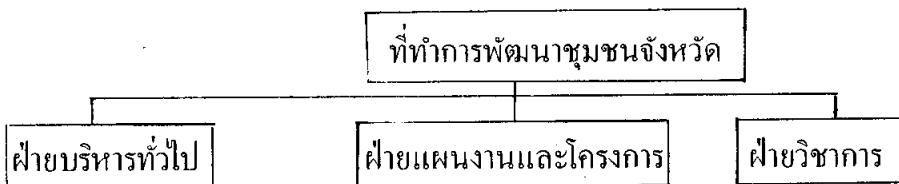
(1) ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัด

ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัดมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานพัฒนาชุมชนในส่วนภูมิภาคระดับจังหวัดให้เป็นไปตามกฎหมายทั้งหมด ระเบียบแบบแผน คำสั่ง วัตถุประสงค์และนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชนและของกระทรวงมหาดไทย โดยให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนการปฏิบัติงานของอำเภอในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ รวมทั้งรับผิดชอบการติดตามผลการรายงาน และสถิติต่าง ๆ ในงานพัฒนาชุมชน แบ่งงานออกเป็น 3 ฝ่าย กือ ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายแผนงานและโครงการ และฝ่ายวิชาการ

(2) ที่ทำการพัฒนาชุมชนอำเภอ

มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานพัฒนาชุมชน ในระดับอำเภอให้เป็นไปตามกฎ ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน คำสั่ง วัตถุประสงค์ และนโยบายของกรม กระทรวงมหาดไทยและของรัฐบาล โดยให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัคร ในงานพัฒนาชุมชน ในการดำเนินงานตามโครงการ รวมทั้งรับผิดชอบในการติดตามผล การรายงานและสถิติต่าง ๆ ในงานพัฒนาชุมชน แบ่งงานออกเป็น 2 งาน คือ งานธุรการ และงานปฏิบัติการ

แผนภูมิที่ 4 แสดงการแบ่งงานภายใต้ของที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัด

1. งานสารบรรณและธุรการ	1. งานแผนงาน/โครงการ	1. งานบริหารการฝึกอบรม
2. งานการเข้าหน้าที่	2. งานติดตามผลและตรวจ	2. งานบริการทางวิชาการ
3. งานการเงินและบัญชี	สอนโครงการ	3. งานทะเบียนต่าง ๆ
4. งานพัสดุ ครุภัณฑ์และ	3. งานข้อมูลสถิติ	
ยานพาหนะ		
5. งานประชาสัมพันธ์		

นโยบายการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชนได้ปฏิบัติงานตามนโยบายการพัฒนาชุมชน และให้ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนได้ถือเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ ผลงาน เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงานและมาตรการดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2530)

1. จุดมุ่งหมาย ประชาชนมีความสุขสมบูรณ์ โดยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น พร้อมทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม
2. วัตถุประสงค์

2.1 ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง

2.2 ประชาชนมีจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม และศีลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อสังคม

3. ผลงานเป้าหมาย

3.1 มีองค์กรประชาชนที่เข้มแข็งทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม

3.1.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกัน ตนเองและสภาตำบล มีขีดความสามารถในการวางแผนและดำเนินการแก้ไข ปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเองมากขึ้น

3.1.2 กลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีขีดความสามารถในการจัดการเชิงธุรกิจ เกี่ยวกับการระดม ทุน การผลิต การตลาด และการเงินการบัญชีได้ด้วยตนเองมากขึ้น

3.1.3 กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กลุ่มศตรี กลุ่มเยาวชน ฯลฯ มีขีดความสามารถในการ แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสมาชิกและชุมชนได้ด้วยตนเอง เอง มากขึ้น

3.2 มีปัจจัยพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในชุมชน

3.2.1 มีปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพและการดำรง ชีวิตอย่างเพียงพอและประชาชนเข้าถึงได้

3.2.2 มีแหล่งข้อมูลและข่าวสารที่เป็นประโยชน์และสามารถให้บริการแก่ประชาชน ใน การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ

3.2.3 สภาพหมู่บ้านและบ้านเรือนของประชาชนสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ เสมอ

3.2.4 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการพิทักษ์ อนุรักษ์ ส่งเสริมคุณภาพ และใช้อย่างถูกต้อง

3.3 ประชาชนที่มีคุณภาพและคุณธรรม

3.3.1 เด็กก่อนวัยเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติ ปัญญาถูกต้องตามวัย

3.3.2 เยาวชนอุปกรณ์เรียนมีพื้นฐานด้านอาชีพ ภาวะผู้นำ ความรักชาติ และ การช่วยเหลือสังคม

3.3.3 สถาบันเรียนมีบุคลากรและมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นในกระบวนการและการกล่าวการ พัฒนาประเทศ

3.3.4 ประชาชนวัยแรงงานมีงานทำและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ

3.3.5 ประชาชนวัยสูงอายุได้รับการยกย่องและมีกิจกรรมการพัฒนาสังคมที่เหมาะสม

- 3.3.6 ประชาชนมีการอาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมมากขึ้น
- 3.3.7 ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตน
- 3.3.8 ประชาชนมีค่านิยมในการช่วยเหลือผู้อ่อนแอ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย และร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนไม่มัวเมะในอนาคต
- 3.3.9 ประชาชนมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และต่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน
- 3.3.10 ประชาชนมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการปกป้องในระบอบประชาธิรัฐ อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 3.3.11 ประชาชนมีจิตสำนึกในการพึ่งพา อนุรักษ์ และส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศักดิ์ปวัตตนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
- 3.3.12 ประชาชนมีความพร้อมที่จะรับวิทยาการสมัยใหม่ในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างเหมาะสม

4. แนวทางดำเนินการ

4.1 เพิ่มประสิทธิภาพนักการ

ยกระดับคุณภาพของข้าราชการและลูกจ้าง ให้เป็นผู้ร้อนรู้ในการทำงาน มีวินัย ยึดถือระเบียบแบบแผน และมีคุณธรรม ดังนี้

- 4.1.1 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ มีบุคลิกดี น่าเชื่อถือ สมกับที่เป็นข้าราชการกระทรวงมหาดไทยด้านการพัฒนา
- 4.1.2 ปลูกฝังให้มีวินัย ยึดระเบียบกฎหมายในการปฏิบัติงาน มีค่านิยม ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และมีศักดิ์ที่ดีต่องานพัฒนาชุมชน ต่อกรมการพัฒนาชุมชน และต่อประชาชน
- 4.1.3 ส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีม
- 4.1.4 ส่งเสริมให้มีการทำงาน โดยยึดวัตถุประสงค์ของงาน และสามารถเลือกทำงานตามลำดับความสำคัญได้อย่างเหมาะสม
- 4.1.5 ส่งเสริมให้มีการทำงานโดยยึดหลักการพัฒนาชุมชน

4.2 ปรับปรุงระบบงาน

เร่งปรับปรุงระบบงานและกลไกการบริหารงานพัฒนาชุมชน ทึ้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพ และเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ดังนี้

- 4.2.1 กระจายอำนาจให้ สพช. เขต จังหวัด อำเภอและตำบล ในการกำหนดแผนงาน และโครงการให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น
- 4.2.2 จัดให้มีแผนพัฒนาชุมชนแม่นท ที่ประกอบด้วยแผนอัตรากำลัง แผนงบประมาณ และแผนการดำเนินงานที่ประสานสอดคล้องเกือบกัน
- 4.2.3 ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงระเบียบคำสั่งต่าง ๆ ให้อิสระนำยต่อการปฏิบัติงานให้มากที่สุด
- 4.2.4 จัดให้มีระบบข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัย และนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผน ติดตามและควบคุมงานทุกระดับ
- 4.2.5 จัดให้มีระบบและวิธีการสื่อสารที่รวดเร็ว ถูกต้อง ระหว่างกอง สพช. เขต จังหวัด อำเภอ และตำบล ให้มีประสิทธิภาพในการประสานการสั่งการและการรายงาน
- 4.2.6 จัดให้มีระบบและวิธีการนิเทศ ควบคุม ติดตาม และประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ
- 4.2.7 จัดให้มีระบบและวิธีการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวกับการบรรจุแต่งตั้ง การให้คุณให้ไทย ให้เป็นไปตามหลักความรู้ความสามารถ ความเสมอภาค และความเป็นธรรม และให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนการดำรงชีวิตตำแหน่งต่าง ๆ ในทุกระดับ
- 4.2.8 จัดให้มีระบบสวัสดิการ เพื่อนำรุ่งขวัญ และกำลังใจแก่ข้าราชการและลูกจ้าง ให้มากขึ้น
- 4.2.9 จัดให้มีระบบและวิธีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงงาน พัฒนาชุมชน

4.3 เพิ่มขีดความสามารถของประชาชน

- มุ่งพัฒนาประชาชนให้มีความสามารถในการพัฒนาด้วยตนเองและมีคุณธรรม ดังนี้
- 4.3.1 ส่งเสริมให้ประชาชนแบ่งความรับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้านออกเป็นคู่มือ หรือละแวกบ้าน
- 4.3.2 รณรงค์ให้ประชาชนปรับปรุงบ้านเรือนและสภาพหมู่บ้านให้สะอาดเป็นระเบียบ เรียบร้อย โดยส่งเสริมให้เยาวชนและศตรีเป็นแกนนำ
- 4.3.3 สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัจจุบัน และศักยภาพของหมู่บ้าน และนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาตำบล และวางแผนการพัฒนาหมู่บ้าน
- 4.3.4 สนับสนุนให้องค์กรประชาชนโดยเฉพาะสภាដ้ำบลและคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้วางแผน วางแผนการ และดำเนินการพัฒนาด้วยตนเองมากที่สุดบน

พื้นฐานข้อมูลชุมชน โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้อืออ่านวิชาการ ข่าวสาร และข้อมูลอื่น ๆ

- 4.3.5 ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และทักษะเชิงธุรกิจในด้านการระดมทุน การผลิต และการตลาด โดยสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
- 4.3.6 ส่งเสริมให้สตรีมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีภาวะผู้นำ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการพัฒนาครอบครัวและสังคม โดยสนับสนุนให้มีการเรียนรู้และการทำงานเป็นกลุ่ม
- 4.3.7 เร่งรัดให้มีการปรับปรุงกลไกและกระบวนการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และส่งเสริมบทบาทของครอบครัวในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กให้ก้าวขวางทางอย่างจริงจัง
- 4.3.8 เน้นการปลูกฝังให้เยาวชนมีอุดมการณ์รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีภาวะผู้นำ มีจิตใจเสียสละช่วยเหลือสังคม และส่งเสริมให้เป็นหน่วยนำในการรับและถ่ายทอดเทคโนโลยีในการพัฒนาอาชีพและอื่น ๆ โดยสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเยาวชนระดับหมู่บ้านและจัดตั้งศูนย์เยาวชนระดับตำบล
- 4.3.9 รณรงค์ให้มีการพัฒนาประชาชนตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และสร้างจิตสำนึกรากฐานทางการพัฒนา ทางประชาริปปัตย ทางสิ่งแวดล้อม ตลอดจนทางศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ให้อีกเป็นส่วนสำคัญในการฝึกอบรม สำนึกระดับโลก ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการดำเนินงานต่าง ๆ
- 4.3.10 สร้างผู้นำท้องถิ่นและอาสาพัฒนาชุมชนที่มีจิตใจเสียสละเพื่อส่วนรวม ให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง
- 4.3.11 ส่งเสริมการกระทำความดีทั้งระดับบุคคล กลุ่ม และชุมชน โดยจัดให้มีการสร้างและเชิดชูยกย่องผลงานดีเด่น พร้อมกับการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ในหมู่บ้าน
- 4.3.12 เร่งรัดปรับปรุงศูนย์พัฒนาตำบล ห้องสมุดชุมชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หอกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน ตลอดจนศูนย์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารความรู้ และวิทยาการสมัยใหม่ ที่สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และทันเหตุการณ์

4.4 ระดมความช่วยเหลือจากแหล่งต่าง ๆ

เน้นให้มีการแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในและนอกประเทศ เพื่อระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

- 4.4.1 ให้มีการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นอย่างเป็นระบบ เพื่อแสวงหา แลกเปลี่ยน และเชื่อมโยง ความรู้ ทรัพยากร และบริการต่าง ๆ ในการดำเนินงาน เพื่อประชาชนร่วมกัน
- 4.4.2 ให้มีการเอื้ออำนวยและบริการข้อมูล กชช. 2 ค. และ จปฐ. ตลอดจนข่าวสาร การพัฒนาตำบลหมู่บ้านที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานอื่น
- 4.4.3 ให้มีการประสานงานและให้ทราบร่วมมือกับหน่วยงานหรือโครงการต่าง ๆ ใน การพัฒนาชนบท
- 4.4.4 ให้มีการระดมบุคลากร งบประมาณและทรัพยากร จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาขององค์กรประชาชน
- 4.4.5 ให้มีการศึกษาหลักและวิธีการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ จากหน่วยงานอื่นเพื่อ นำมาใช้ในการสนับสนุนงานของตนและหาช่องทางนำงานพัฒนาชุมชนไป สนับสนุนโครงการนั้น ๆ
- 4.4.6 ให้มีการทำงานเป็นทีมร่วมกันเข้าหน้าที่หน่วยงานอื่นอย่างจริงจัง โดยเฉพาะ อย่างยิ่งเน้นประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติ การพัฒนาชนบทดับเบิล (คปต.)
- 4.4.7 ให้มีการประชาสัมพันธ์งานพัฒนาชุมชนให้ปรากฏต่อสาธารณะอย่างฉับไว ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างชื่อเสียงและภาพพจน์ของกรมฯ ให้ เด่นชัด

5. มาตรการ

เพื่อให้การดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดไว้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ บรรลุผลงานเป้าหมายตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชน จึงกำหนด มาตรการ 5 ประการให้ทุกฝ่ายถือปฏิบัติ ดังนี้

5.1 ต้องเข้าถึงประชาชน การเข้าถึงชีวิตจริตใจ และปัญหาความต้องการของ ประชาชนเป็นกลุ่มยุทธ์ที่สำคัญในการทำงานพัฒนาชุมชน เพราะไม่เพียงแต่ช่วยให้สามารถ สร้างความสัมพันธ์และความเชื่อถือไว้วางใจกับประชาชนได้แล้ว ยังทำให้สามารถทำงานพัฒนา ร่วมกับประชาชนได้ถูกต้องตรงกับปัญหาความต้องการอีกด้วย

5.2 ต้องให้ประชาชนได้เรียนรู้ การทำให้ประชาชนได้เรียนรู้จากกิจกรรมพัฒนา ต่าง ๆ เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ใน การพัฒนาทรัพยากรมณฑย์ เพราะทำให้ ประชาชนสามารถพัฒนาองค์ความรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

5.3 ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม การทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกโอกาส ทุกกรรมของพัฒนา ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ไปจนถึงการร่วมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาอัน ถือเป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน เพราะเป็นการทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกิดความสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน

5.4 ต้องสร้างอาสาสมัครและผู้นำท้องถิ่น การสร้างอาสาสมัครและผู้นำท้องถิ่น เพื่อเป็นแกนนำหรือเป็นประชาอาสาในการพัฒนาชุมชนของตนนั้น เป็นวิธีการพัฒนาชุมชนที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมภาวะผู้นำและจิตใจเดียดเชื่อมให้ส่วนรวมให้เกิดขึ้นกับประชาชน และยังเป็นการสร้างสรรค์นักพัฒนาให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน เพื่อเป็นผู้นำที่มีจิตใจอาสา ในอนาคตอีกด้วย

5.5 ต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น การทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ นั้น เป็นคุณลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชน เพราะเป็นการประสานงาน การขอและให้ความร่วมมือกันหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาชน และการพัฒนานบทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนกำลังกำลังความคิด ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทรัพยากรและเทคโนโลยีต่าง ๆ ไปสู่การพัฒนานบทั้งสอดคล้องเกื้อกูลกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น